

Aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Mw. Mr. Drs. I.K van Engelshoven
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

Tilburg 23 januari 2019

Laaggeletterdheid bij mensen die Nederlands als moedertaal hebben (NT1-ers)

Geachte minister,

Graag willen wij u heel erg bedanken dat u ons op 17 januari hebt willen ontvangen en naar ons hebt willen luisteren. Het gebeurt nog te weinig dat politiek belangrijke mensen de tijd nemen om zich te verdiepen in onze problematiek. We vinden het daarom ook super dat u als minister dat wel hebt willen doen en u zich ook nog eens liet ondersteunen door deskundigen uit uw organisatie.

Erg blij zijn we ook dat u in het vervolg van de aanpak van de bestrijding van laaggeletterdheid de nadruk gaat leggen op NT1 en u hierbij een rol ziet voor Taalambassadeurs als ervaringsdeskundigen.

Uiteraard had u beperkt de tijd, daar hebben we alle begrip voor. We hadden evenwel in onze voorbereiding op het gesprek meer punten op een rij gezet die we ook met u wilden delen. Omdat dit niet in de tijd paste nemen we de vrijheid om ze u alsnog te doen toekomen, in de hoop dat u ze wilt meenemen in uw verdere voorbereiding met het aanscherpen van het beleid voor de bestrijding van laaggeletterdheid.

In de bijlage bij deze brief treft u puntsgewijs onze bevindingen en meningen. *(We hebben bij het opstellen van deze brief steun gehad van ondersteuners van ABC).*

Samengevat adviseren wij u op basis van onze bevindingen het volgende.

- De oormerking moet blijven anders zijn we het eerste land in Noordwest-Europa dat geen vorm van volwassenenonderwijs meer heeft voor deze doelgroep. 80% van de gemeenten geeft aan dat als deze oormerking vervalt, het geld niet meer aan volwassenenonderwijs wordt uitgegeven. Oormerking mag wel verruimd worden met bijvoorbeeld wervingsactiviteiten.
- Mede door het verkleinde budget (bijna wegsaneren van de sector) bereiken we minder (m.n. in vergelijking met andere landen). Dus het budget moet drastisch verhoogd worden.
- Er moet gestuurd worden op en opgeleid worden voor verhoging van NT1- kwaliteit.

Als het beleid niet aan deze randvoorwaarden voldoet, lijkt ons de kans groot dat de kloof tussen laag- en hoogopgeleiden onoverbrugbaar groot wordt. Grote groepen Nederlanders zullen dan verstoken blijven van het gevoel dat ze er toe doen, een gevoel dat wij als Taalambassadeurs wel hebben gekregen en waar we enorm blij mee zijn.

We hopen dat we u met deze punten helpen het beleid beter te maken.

Ondertussen blijven wij als Taalambassadeurs onze activiteiten met veel zin en enthousiasme voortzetten. En we zijn uiteraard altijd bereid mee te denken en te helpen ook het beleid beter te maken.

Met hartelijke groet,

Ria van Ras,
Taalambassadeur, voorzitter van de ABC afdeling Brabant en lid landelijk bestuur ABC

Jos Niels
Taalambassadeur, voorzitter van de ABC afdeling Gelderland en lid landelijk bestuur ABC

Ab Reijgersberg,
Taalambassadeur en oud lid afdelingsbestuur ABC Gelderland.

cc. - Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid Dhr. Drs. W. Koolmees
- De voorzitter van de Tweede Kamer

1. Aanleiding

We (taalambassadeurs van ABC) maken ons zorgen over recente kamerbrieven waarin naar ons idee te rooskleurig wordt aangekeken tegen de effecten van laaggeletterdheidsbestrijding van NT1-ers. We kijken daarbij naar volwassenen die Nederlandstalig zijn en in Nederland op school hebben gezeten. De zogenaamde NT1 groep. We weten dat de grens tussen NT1 en NT2 steeds minder scherp is te trekken.

2. Waar zien, horen en lezen we zaken die onze zorg voeden?

- Onze eigen ervaringen.
- De ervaringen van collega Taalambassadeurs.
- Uitspraken van de Nationale Ombudsman.
- Wat deskundigen uit het veld ons aangeven.
- Onderzoekresultaten en publicaties, onder meer:
 - o Europese vergelijking VE en aanpak laaggeletterdheid, juni 2016
 - o Evaluatie onderbesteding WEB budget, september 2018
 - o Noodzaak voor het opleiden laagopgeleide volwassenen, de kracht van de infrastructuur, 2018
 - o Het recht op leren: ook voor NT1'ers? 40 jaar bestrijding van laaggeletterdheid, augustus 2018
 - o Interview met Maurice de Greef in 'Sociaalbestek', okt/nov 2018
 - o Sociaal cultureel planbureau over sociale ongelijkheid
 - o Ecbo onderzoek over taalniveau bij jongeren

3. Waarom maken wij als Taalambassadeurs ons druk?

- a. Omdat we zelf ervaren hebben dat het kunnen lezen, schrijven, rekenen en omgaan met digitale dienstverlening ons leven enorm heeft verrijkt.
 - b. Omdat we nu het gevoel hebben er weer bij te horen, we doen er weer toe.
 - c. Omdat we meer zelfvertrouwen hebben gekregen.
- Dit gunnen we al die Nederlanders die niet goed kunnen lezen en schrijven en niet met de computer kunnen omgaan. 2,5 miljoen (van die 2,5 miljoen is ongeveer 2/3 deel autochtoon).

4. Wat zien, horen, lezen en maken we zelf mee?

- a. Al vele jaren worden nauwelijks nog NT1 mensen bereikt en verleid mee te doen aan cursussen. Dit ondanks allerlei goede bedoelingen, onderzoeken, acties, programma's en organisaties. Ook met de aanpak Taal voor het Leven (2012 – 2018) zijn nauwelijks NT1-laaggeletterden bereikt en opgeleid. Naar schatting zijn 90% van de bereikte deelnemers NT2-ers (NT1-ers worden niet geteld voor zover wij weten).
- b. We bereiken (in absolute aantallen) op dit moment (2018) naar schatting minder dan 10% van het aantal NT1-laaggeletterden dat we begin jaren '90 bereikten.
- c. Het aantal laaggeletterden neemt toe. Enerzijds doordat nog steeds 1 op de 10 jongeren met onvoldoende taalvaardigheden van school afkomt en anderzijds omdat de samenleving ingewikkelder wordt (met name door de digitalisering).

- d. Het WEB-budget is sinds 2003 enorm geslonken (+/- 75 %: van 340 miljoen naar 55 miljoen voor de gemeentes).
- e. We lopen met de budgetten duidelijk achter bij andere landen uit Noordwest-Europa. Ter vergelijking: in Polen en Slovenië is het budget per inwoner meer dan in Nederland.
- f. Van dat budget wordt door gemeentes ook nog niet alles besteed (onderbesteding). Gemeentes zeggen zelf dat ze te weinig tijd, capaciteit en formatie hebben om e.e.a. goed te organiseren.
- g. Gemeentes zeggen daarnaast ook dat ze te weinig middelen hebben om te coördineren en te werven.
- h. De aantallen cursisten waarvan statistieken aangeven dat ze de afgelopen paar jaar worden bereikt zijn voor het overgrote deel NT2-cursisten. Cursisten die slechts een dagdeel meedoen aan een training alsmede hoogopgeleide buitenlanders worden ook meegeteld in deze cijfers.
- i. Er zijn onvoldoende gekwalificeerde NT1-docenten. De opleiding voor NT1-docent bestaat ook niet meer. Er wordt niet of nauwelijks gecontroleerd op kwaliteit. We zien steeds meer goedwillende maar onvoldoende competente vrijwilligers. De docent is echt onmisbaar om succes te behalen.
- j. Taalaanbieders kiezen voor opportunistische methoden. “De klas moet vol dus we vullen het NT1-klasje maar aan met NT2-ers”. Tijd en capaciteit voor effectieve werving, goede intakes, maatwerktrajecten, geduld en goede begeleiding zien we niet of zelden.
- k. Volgens ons wordt de afstand tussen (hoog)opgeleide en laagopgeleide mensen almaar groter. Problemen van sociale ongelijkheid worden veelal door het verschil in opleiding veroorzaakt.

5. Wat is hier aan te doen?

- a. Wij hebben niet de pretentie dat goed te weten.
- b. Wel zijn we ervan overtuigd dat alleen maar doorgaan op de koers van de afgelopen jaren geen soelaas biedt. Het beleid moet niet bijgesteld worden, maar rigoureuus anders. Het roer moet om.
- c. Het rijk mag naar ons idee niet alle verantwoordelijkheid bij gemeentes leggen, maar moet zelf meer sturen (en controleren) op de ‘werving’ van NT1, laagdrempelige faciliteiten, de mogelijkheid tot combineren van formeel en non-formeel leren en maatwerk, kwaliteit, en uiteraard het budget drastisch verhogen en (blijven) oormerken (voorkeur zelfs voor NT1-oormerking, een ‘status aparte’).
- d. Perverse prikkels waar nu taalaanbieders aan bloot staan (marktwerking en aantallen halen) zouden verminderd moeten worden.
- e. Waarom pakken we de positieve ervaringen van de praktijk van de Basiseducatie instellingen van de vorige eeuw niet weer op? Waarom geen landelijk dekkende *uniforme* (dus efficiënt want niet overal hoeft het wiel uitgevonden worden) infrastructuur met ruimte voor plaatselijke/regionale inkleuring (dus effectief want dan kunnen grote en kleine gemeentes hun specifieke oplossingen inweven)? Net zoals men dat in Finland, Zweden en Vlaanderen doet.

Dus:

- Oormerking moet blijven anders zijn we het eerste land in Noordwest Europa dat geen vorm van volwassenenonderwijs meer heeft voor deze doelgroep. 80% van gemeenten geeft aan, dat als deze vervalt het geld niet meer aan volwassenenonderwijs wordt uitgegeven. Oormerking mag wel verruimd worden met bijvoorbeeld wervingsactiviteiten.

- Mede door verkleind budget (bijna weg saneren van sector) bereiken we minder (m.n. in vergelijking met andere landen). Dus het budget moet drastisch verhoogd worden.
- Er moet gestuurd en opgeleid worden op kwaliteit voor NT1.

Anders lijkt ons de kans groot dat de kloof tussen laag- en hoogopgeleiden onoverbrugbaar groot wordt. Grote groepen Nederlanders zullen dan verstoken blijven van het gevoel dat ze er toe doen, een gevoel dat wij als Taalambassadeurs wel hebben gekregen en waar we enorm blij mee zijn.
